
KOLINE KOT DARILO IN IZRAŽANJE IDENTITETE V SLOVENSKI KMEČKI DRUŽBI¹

ROBERT MINNICH*

Koline v slovenskem jeziku označujejo hišni dogodek zakola svinje, kolektivni produkt te dejavnosti in uporabo izdelka kot darila.² Danes so na podeželju v Sloveniji izdelki domačega mesarstva namenjeni predvsem družinski porabi in menjavi z bližnjimi znanci in sorodniki. In prav slednjemu vidiku, menjavi *kolin*, je namenjena ta predstavitev.

Ko pridejo izdelki zakola v Sloveniji na tržišče in so brez razločka menjani za denar, ne gre za *koline*, marveč za splošnejše oznake, kakor svinjina oz. njene sestavine — zarebrnice, gnjat in klobase. Drugače rečeno, *koline* niso izdelek tržnega mesarstva, niso tržno blago. Nasprotno, *koline* so neodtujljive; neposredno jih porabijo izdelovalci sami ali jih zamenjajo s poznanimi posamezniki in skupinami. Vsi udeleženci menjave *kolin* sprejmejo mesne izdelke predvsem kot darila ali znamenje gostoljubja. Tako slovenska konceptualizacija in praksa, ki se nanašata na splošno kroženje produktov zakola svinj, razločujeta med *darilnim* in *tržnim gospodarstvom*. Ti gospodarski tipologiji sta se razvili v poglobitnem glede na stopnjo družbenega razvoja, pri čemer je darilna menjava vezana na akefalne (na klanu temelječe) družbe, tržna menjava pa na državno oz. razslojeno družbo.³ Kljub temu je samo po sebi jasno, da obe ekonomiji soživita v kompleksnih državnih družbah. Vendar, razmerje med darilno in tržno menjavo v specifičnih zgodovinskih okoliščinah je bilo redkeje v žarišču strokovne pozornosti.⁴ V sledeči razpravi je nasprotje med tema vrstama menjave izhodiščna točka. Kroženje *kolin* in tržne svinjine v Sloveniji ne poteka po jasno razločenih *območjih menjave*.⁵ Doma zaklana svinjina, zlasti njeni sušeni izdelki kot klobase in gnjat so priložnostno prodani za gotovino, čeprav redko na javnem tržišču. Po drugi strani pa za tržišče klana svinjina ni nadomestek za *koline* v vrsti darilnih menjav in gostoljubnih gest, ki izvirajo iz dogodka zakola svinj. Med mestnimi Slovenci, ki nimajo ali imajo manjši dostop do dogodka in produkta *kolin*, so kupljene klobase in gnjati lahko izročene kot darilo, vendar tako prenešene *niso koline*. Čeprav *koline* ljudje lahko menjajo za gotovino (tj. postanejo tržno blago), se tržna svinjina ne more spremeniti v *koline*. Slednje je konceptualno nemogoče. Torej, *darovanje kolin* je v slovenski družbi omejeno na vrsto gmotnih in družbenih razmerij in ima svoj prostor v tistih gospodinjstvih, v katerih redijo in koljejo svinje. *Koline* kot dogodek zakola in kot njegov produkt tako označujejo ostro nasprotje z ne-ruralnimi in ne-agrarnimi slovenskimi ustanovami.

* Oddelek za socialno antropologijo, Univerza v Bergnu, februar 1987

Iz navedenega sledi, da sta udeležba pri zakolu svinj in uporaba njegovih produktov za kmečke Slovence potencialno pomemben kontekst za izražanje in ohranitev kolektivne samopodobe. V nadaljevanju bo menjava kolin preučena glede na vrsto socialnih razmerij, v katerih je posrednik interakcije. Nekatera od razmerij so vključena v dogodek zakola, medtem ko druga niso. S pazljivim preučevanjem, kako se raznovrstna nasprotja izražajo v različnih okoliščinah menjave *kolin*, bi se bilo mogoče približati pogledu na slovensko kmečko in kmečko-delavsko kolektivno samorazumevanje. Da bi dosegli ta cilj, je nujno, da skupaj z Marcelom Maussom predpostavimo, da je darilna menjava totalen družbeni fenomen, v katerem se »vse vrste ustanov hkratno izrazijo — religiozno, pravno, moralno in ekonomsko«. ⁶

I.

Omembe vredno je, da je bilo leta 1985 v Jugoslaviji skoraj 60 % vseh svinj zaklanih v kmečkih in kmečko-delavskih gospodinjstvih, ne pa v tržno usmerjenih klavnica. ⁷ Odkar različne odredbe in zakoni učinkovito ovirajo prodajo doma zaklane svinjine na javnem tržišču ali prek potrjenih trgovskih podjetij, kaže statistika visoko raven domače porabe in kroženja med gospodinjstvi. Izdelava in kroženje *kolin* kot nasprotje tržno proizvedeni svinjini sta precej razširjena in nikakor omejena le na podeželje. Namreč, kakor je poudaril Andrej Simić v raziskavi o kmečki urbanosti v Beogradu, družbena razmerja odvisnosti in obveznosti, ki povezujejo kmečko in kmečko-delavsko družbo v Jugoslaviji, predirno prežemajo mestna središča v deželi. ⁸ *Koline* torej ostajajo središčni in stalni pojav v materialni kulturi ne-muslimanske jugoslovanske kmečke družbe, ki se je sicer izjemno spremenila v povojni urbanizaciji in industrializaciji Jugoslavije.

Potrjeno je, da je bila svinjereja zelo razširjena po celotni Sloveniji od 16. oz. 17. stoletja. ⁹ Vendar pa se sorazmerna pomembnost klanja svinj (*koline*) kot najpomembnejšega dogodka med gospodinjstvi (v nasprotju s tistim v gospodinjstvu) v letnem krogu prazničnih dogodkov spreminja od področja do področja.

Na primer, za dogodke, ki so povezani s sezonsko selitvijo živine (transhumanca) na alpskem območju Slovenije, se zdi, da močnejše določajo lokalni praznični koledar kakor pa dogodek zakola svinje. ¹⁰ V tej pokrajini so danes *koline* dogodek v gospodinjstvu in navadno najamejo krajevnega izvedenca za *plačilo*, da vodi klavska opravila. *Koline* tako ostajajo pomembna dobrina v alpskih kmečkih gospodinjstvih in pomembno sredstvo za sklepanje gostoljubnostih vezi. Vendar pa je očitno, da *koline* nimajo tako vitalne vloge v povezovanju »lokalne« družbe in kulture kakor druge, preživetveno pomembne praznične dejavnosti, ki učinkoviteje razgibajo sodelovanje med gospodinjstvi.

V nasprotju z alpskim območjem SZ Slovenije sta južni in vzhodni del okolje, ki je bilo v preteklosti izjemno ugodno za udomačitev svinj. To ekološko območje, v preteklosti še gosteje poraslo z bukovi in hrastovimi gozdovi, se razteza čez večinoma gričevnate nižine Balkana in je danes najpomembnejše področje za gojenje koruze. Tod je bila svinjereja stoletja osrednja oblika kmečke prilagoditve, ne glede na velikost gospodinjstva in na številne jezikovne in etnične

meje, ki se križajo na tem območju.¹¹ Vsaj od 17. stoletja so bile svinje iz te regije pomembna dobrina za trgovanje z mestnimi središči, tudi tako oddaljenimi kakor Dunaj in Benetke.¹²

Sledeča razprava temelji na terenskem gradivu, zbranim v letih 1974—75 na subpanonskem področju v zahodnih Halozah, na meji Hrvaške in južno-osrednje Slovenije. Bogati gozdovi bukev, hrastov in kostanjev še danes hranijo škodljive divje svinje (*sus crofa*). V vsej zapisani zgodovini Haloz je bila svinjereja univerzalna sestavina lokalne kmečke prilagoditve. Haložani soglašajo z alpskimi podeželjani, da je klanje svinj v osnovi praktična zadeva, ne bi pa jim pri-trdili v mnenju, da je ta dogodek vrhunec lokalnega prazničnega koledarja. V primerjavi z drugimi deli Slovenije Haložani sprostijo večji del tistega, kar je Eric Wolf imenoval *ceremonalni fond*,¹³ da bi uprizorili *furež* (haloški izraz za dogodek *kolin*); ohranjajo več značilnosti razširjene tradicije klanja svinj, zapisane pred generacijo ali dvema za večji del slovenskega podeželja.¹⁴ Namreč, v predelih, kjer je še vedno pomembna menjava dela med kmečkimi gospodinjstvi, gostitelj *fureža* povabi goste, mesarje (moške) in pomoč v kuhinji (ženske), iz več tesno povezanih gospodinjstev. Poleg tega je praktični del dogodka zaključen z zelo izdelano gostijo, na katero povabijo dodatno število sorodnikov in znancev vseh generacij.

II.

Izdelava in darilo *kolin* sta enkratno združena v haloški *furež*. Med dogodkom *koline kot darilo* posredujejo različne ravni pomenov, ki se nanašajo na obe družbeni kategoriji (nasprotje mi-oni), zoperstavljeni z menjavo, in na celotno sestavo in organizacijo dogodka. Zato je ustrezno, da na kratko obnovimo *furež*, čeprav je obširneje obravnavan na drugih mestih.¹⁵

Ker v več kot 90 % gospodinjstev v občini, kjer je teklo terensko delo, redijo svinje, *furež* kot na gospodinjstvu sloneča dejavnost razgiba skoraj vse lokalno prebivalstvo prek celega leta. Izučene mesarje, ki delajo za zaslužek ali plačilo, redko pokličejo na haloško klanje; ta posebna večšina je izjemno razširjena med odraslimi prebivalci in se lahko svobodno zamenjuje, kakor se lahko zamenjujejo tudi druge spretnosti ob drugih priložnostih, npr. trganje grozdja (trgatev), kjer je zaželeno, da zberejo večje skupine od tistih v posamičnih gospodinjstvih. V teku svojega življenja Haložani uprizorijo večino vseh opravil *fureža*, z izjemo nekaterih bolj ali manj strogo ženskih in moških del, kakršna so samo klanje in rutinska opravila. kuhanja. Končno, vsak odrasel Haložan sodeluje pri *furežu* večkrat v mnogih drugih gospodinjstvih.

Takšna *demokratična* organizacija *fureža* pospešuje pretok informacij in spretnosti, kar omogoča ohranitev zelo močnega lokalnega mesarskega izročila. Postavitev *fureža* in uprizoritev njegovih sestavnih nalog in družbenih vlog sta predmet živahnega in intenzivnega vrednotenja. Podobno je skrbno predpisana uporaba vsakega produkta *fureža*, ali kot glavne hrane v gospodinjstvu ali kot posredovalca gostoljubnosti ali pa spontanega darila. Udeležnost v svetu diskurza in prakse, kjer so norme za *furež* določene, je v Halozah posebno pomembna kot označitev, da nekdo pripada lokalni skupnosti; daje vsebino razliki med tržnim blagom in darilno menjavo; poudarja

nasprotje med posamezniki in širšim svetom, v katerem je specifično lokalno izročilo *fureža* sprejeto kot malo pomembno ali nepomembno. Druge ravni nasprotij, ki zbujejo identiteto, se razkrijejo v ponavljajočih se položajih med *furežem*, ko je produkte tega dogodka mogoče videti kot posrednike interakcij.

Začetnemu razkosanju in blagoslovu zaklanega trupla sledi posvetitev prvih sadov dnevnega dela za použitje — jeter in možganov — in z njimi lahko postrežejo za glavno jed kosila, pripravljene za vse navzoče. Med kosilom je poudarjeno temeljno razmerje povezanosti haloške družbe, namreč razmerje gospodinjstva/kmetije. *Glavni mesar*, ki ga je povabilo gostiteljsko gospodinjstvo, igrivo prevzame vlogo gostitelja zbrani družbi; zbrane spodbuja k zamenjavi vlog, da gostje igrajo gostitelje in narobe. Glavni mesar začne obed z molitvijo, velikokrat nazdravi in ukazuje gospodinji gostiteljskega gospodinjstva. Tako postane prvi produkt *kolin* kot glavna jed obroka sredstvo za igrivost in šaljenje odraslih na rovaš običajnega vedenja gost-gostitelj v haloški družbi, ki je tako pomembna sestavina lokalnih razmerij med gospodinjstvi.

Ko je klanje končano, stopi v hišo gostiteljskega gospodinjstva moštvo, da bi začeli z izdelovanjem klobas. Prehod v opravilih spremlja tudi sprememba snovi v šalah in igrah odraslih, ki je običajna za ta veselo razpoloženi del dogodka. Pozornost se stopnjevano osredotoči na spolna/seksualna razmerja. Ko je oblikovana prva klobasa, so ženske in moški, čeprav blizu druge drugim, ločeni strožje kakor v kateremkoli drugem času *fureža*. In poleg tega so med sabo tudi prezaposleni s tistim, kar dela in o čemer govori druga skupina. To je čas pripovedovanja robotih in napetih šal in anekdot, ki tako med moškimi kakor ženskami poudarjajo teme, kot so zvestoba, duhovniški celibat in incest. Tabuji, ki uravnavajo najosnovnejša človeška razmerja, so na površju v pogovoru obeh skupin odraslih. S tem je pripravljeno prizorišče za drugo pomembno menjavo *kolin*. Prva mesna klobasa je namenoma oblikovana kot velikanski falus ali pa je včasih narejena iz treh delov, od katerih dva tvorita obroč, iz katerega štrli tretji.

Ko moški izoblikujejo ta artefakt — *prvo klobaso* — jo obredno prinesejo v *kuhinjo*, to je ženskam, za pripravo, odkoder jo vrnejo moškimi za pokušino. Koitalni simbolizem menjave *kolin* je očiten in označuje vrhunec/klimaks opisanega robatega vedenja.

Proti koncu praktičnih opravil *fureža* pride do opazne spremembe v vedenju udeležencev. Opustijo strukturirano šaljenje in poigravanje s pomembnimi družbenimi razmerji in lokalnim moralnim redom. Vesti se začnejo spodobneje. Vendar se pri slavnostni gostiji ohrani živahno ozračje proslavljanja in prazničnosti. Kot glavna jed bogatega obeda izbrani kosi svinjine vežejo praznovanje lokalne skupnosti za mizo, ki vključuje vse generacije in ne samo družine, ki so zapletene v trenutna razmerja menjave dela z gostiteljskim gospodinjstvom. Med zabavo so ustrežljivi do starejših, tako moških kakor žensk; razločki med spoloma in gospodinjstvi so nepomembni. Takšno ravnanje odseva v vsebini zdravic in pogovora kakor tudi v razporeditvi sedežev ob praznični mizi. Na koncu gostije vsaka povabljen družina ob odhodu dobi krvavico; *koline* enakomerno porazdelijo med vse navzoče. Vendar tisti, ki so bili navzoči ali kot

mesarji ali kot pomoč v kuhinji včasih takoj po dogodku prejmejo dodatne *koline*.

Furež je v zahodnih Halozah, kljub temu da je lokalno razumljen kot v osnovi praktična dejavnost, bistveno drugačen od drugih *rutinskih* priložnosti menjave dela med gospodinjstvi. *Furež* je edina takšna priložnost, pri kateri gostje obdarijo pokrovitelja/gostitelja, in je edina priložnost menjave dela, pri kateri so nedelavci redno povabljeni na sklepno gostijo.¹⁶ Resnično, *furež* privzame naravo obreda prehoda; dejansko ga Haložani občasno imenujejo *bedenje pri prašiču*. Uboj teh najbližjih, v kmečki družini udomačenih družabnikov, njenih svinj, je moralni prekršek, ki doseže vrhunec v dramtizaciji osnovnih vidikov lokalnega družbenega in moralnega reda.¹⁷

Organizacija *fureža* in celotna predstava njegovih udeležencev odseva stopnjo družbene povezanosti in celotnosti, ki sta odsotni ob običajnejših priložnostih menjave dela med gospodinjstvi. Zato je primerno, da podrobneje preučimo vlogo menjave *kolin* med *furežem*, in postavimo morebitne razločke med njeno funkcijo v kontekstu tako eksplicitnega praznovanja za skupno mizo in običajnejšimi okoliščinami v vsakdanji uporabi.

Izhajajoč iz razprave Marshalla Sahlinsa domnevamo, da je menjava *kolin* med haloškim *furežem* proces ponovne razdelitve ali združevanja, medtem ko so zunaj postavitve *fureža* produkti dogodka menjani kot sestavina različnih vrst vzajemnostnih razmerij, pri katerih so haloške kmetije vedno udeležene pri teh kupčijah.¹⁸ Menjava *kolin* med *furežem* poudarja razmerja v skupini, medtem ko so zunaj dogodka poudarjena razmerja med skupinami.

Ekonomsko združevanje ali redistribucija je najpogostejša v najmanjših enotah družbe, v družinskem gospodinjstvu. Vendar se ob priložnosti *fureža* meje, ki določajo ravnanje, razširijo, tako da vključijo vse udeležence dogodka. Kakor smo že omenili, prinesejo na *furež* povabljeni gostje gostitelju dogodka vsaj simbolična darila v hrani in pijači. Dobrine slednjih se zberejo z gostiteljevimi, končno tudi s produkti *fureža*, in so potem razdeljene po predpisanem pravilu vsem navzočim, ne glede na družinski izvir. Med potekom *fureža koline* kot darilo funkcionirajo najprej kot posrednik družbene povezanosti; so način izražanja gostoljubja med različnimi jedmi dogodka in kot simbol zveze, ko si moški in ženske izmenjajo prvo klobaso. Vsakemu udeležencu podarjena krvavica ob koncu *fureža* poudarja enakost vseh navzočih, ne glede na njihov položaj kot povabljenih delavcev ali gostov večernega obeda.

Medtem ko je menjava *kolin* med *furežem* sredstvo družbene povezanosti, hkrati omogoča ritualizirano nasprotje med spoloma, izviri gospodinjstev in moralno primernostjo. Zaradi tega je vrsta norm ponovno odigrana, kar uravnava pravilno uporabo *kolin* med preostalim letnim krogom menjav. Produkti *fureža* kot utelešenje dela skoraj vsakega odraslega Haložana so osrednji objekt (simbolično sredstvo) za vrednotenje drug drugega in obkrožajoče družbe po teh normah. Skoz dejavnost njihove izdelave *koline* kot darilo predstavljajo za uporabnike vrsto nasprotij za izražanje tako osebne kakor skupnostne samopodobe.

III.

Rutinska (ali ne-strateška) menjava *kolin* zunaj postavitve *fureža* ali drugih eksplicitno obrednih priložnosti, kakor so poroke in bedenja, poudarja ohranjanje bolj kakor pa definiranje pomembnih družbenih in moralnih razločkov. In kot izdelek *koline* vplivajo na družbena razmerja še drugače. »Delitev živeža je občutljiv barometer, obredna trditev kot taka, družbenih razmerij, in živež je uporabljen instrumentalno kot začetni, nosilni ali uničujoči mehanizem družbenosti.«¹⁹ Najpomembnejši udeleženec pri menjavi *kolin* je gospodinjstvo, v katerem so nastale. V ureditvi lokalne družbe prevladujejo samoprehranitveno naravnane kmečke družine, razpršene po zahodnih Halozah. *Koline* kot darilo so zato pomembne za izražanje družbenosti v razmerjih, ki povezujejo Haloze.

V doslednejši razpravi je bila utemeljeno večkrat omenjena menjava med gospodinjstvi. Kakor dolgo se bo ohranilo razmerje soodvisnosti v zahodno haloški družbi, tako dolgo bodo koline ohranile omenjeni pomen. Menjavo dela vzdržujejo na naslednje načine: Prvič, integriteto in avtonomijo kmetij v zahodnih Halozah sistematično določa rutina vedenja gost/gostitelj, kadar koli zunanja oseba vstopi v gospodinjstvo in pride do stika z enim od domačih. Obiskovalcu vsaj simbolično ponudijo pijačo ali hrano. Kadar je gost iz gospodinjstva, s katerim gostitelj izmenjuje delo, velja zelo močna lokalna obveznost za takšno gostoljubje; to je bistveno za ohranjanje vzajemnosti med gospodinjstvi. Drugič, med menjavo dela je gostitelj dolžan preskrbeti gostujoče delavce s hrano in pijačo, dokler so navzoči. Jedi, ponujene ob priložnosti takšne menjave, sledijo določenim predpisom in so lahko podvržene kritični presoji gostov, ko ti že zapustijo gostiteljevo hišo. *Kolinske* klobase so pogosto sestavina obedov ali prigrizkov. Razmerja menjave dela so skrbno preračunana; vsako gospodinjstvo ima razvid o danem delu in delu, ki ga dolguje.

V nasprotju s položajem uravnotežene vzajemnosti²⁰ je očitno, da kadar drugi gostje vstopijo v haloško kmetijo in jim ponudijo koline kot del opisanega gostoljubja, gostitelj te menjave nima za sestavino uravnoteženih razmerij z drugimi *bližnjimi* gospodinjstvi. Njegovo pričakovanje gostovega povračila je splošno. Gostitelj s ponujenim gostoljubjem ne pokaže samo, da je njegova kmetija avtonomna in samozadostna, marveč tudi ponudi možnost za nadaljnje družabne stike z gostom. Seveda, nezaželenemu obiskovalcu lahko odrečejo ponudbo hrane ali pijače. In, kakor omenjeno, je to zelo učinkovit način za zanikanje družabnosti, za spodbudo ali ohranitev duhovnih razmerij.

Ko hrano poiščejo skupaj z vsemi udeleženci menjave, živež posreduje večjo mero družabnosti, kakor ga samo izročijo drug drugemu brez skupnega zaužitja. Omenjena razmerja menjave dela v zahodnih Halozah so egalitarna in tako je vrhunec družabnosti pričakovan v pozorni gesti gostoljubja, v obredu vedenja gost/gostitelj. Udeleženci menjave dela morajo jesti skupaj.

V zahodnih Halozah nastane poseben položaj, ko mora lokalno gospodinjstvo *najeti* pomoč delavca/mojstra, katerega spretnosti ni v najemniškem gospodinjstvu.²¹ Med gosti in gostitelji med menjavo dela ni občutja enakosti (nekateri izjeme so zabeležene v nadaljevanju) in to odseva v načinu ponujenega gostoljubja za *gostujočega* delavca.

Namreč, medtem ko se Haložani čutijo dolžne, da hranijo takšne najete goste, so vedno v zadregi, ali so sposobni priskrbeti ustrezno ali sprejemljivo hrano in pijačo. Pogosto za to priložnost kupijo pivo, kakor da bi ponudili doma pripravljene pijače, npr. jabolčnik, vino ali žganje. Vznemirjeni so tudi s pripravo izjemno dobrega obeda, ki občasno vključuje kupljeno sveže meso namesto pripravljenih *kolin*, ki so pridržane za prigrizek ob takšnih priložnostih. Ob uživanju hrane navadno z gostujočimi delavci je le glava najemniške družine, medtem ko pri menjavi dela med gospodinjstvi je z gosti vsa družina. Opisano gostoljubno vedenje je manj napeto, če je obrtnik v kraju poznana oseba. In če ta sodeluje pri redni menjavi dela z najemniškim gospodinjstvom, potem ponudba hrane in pijače posnema tisto ob rednih sodelovalnih opravilih. Kljub temu pa so njegove usluge navadno poplačane z denarjem. Omembe vredno je, da takšna udeležba v tržnem gospodarstvu posebnih storitev vključuje tudi uporabo prehrambenih tržnih dobrin v nasprotju z doma proizvedeno hrano. Haložani vključijo takšen drugotni denarni izdatek v celoten obračun *stroška* za zaželeno specializirano storitev.

Mnogo je priložnosti, ob katerih *koline* podarijo kot neobvezno darilo in ko niso použite skupaj s prejemnikom. Zgled takšne menjave so darila, zlasti klobase, ki jih podarijo krajevnim učiteljem, župniku in duhovnikom, in tudi zdravnikom, veterinarjem in drugim, od katerih je gospodinjstvo bolj ali manj odvisno. Takšna podaritev *kolin* (kakor tudi drugih domačih proizvodov, npr. žganja) izraža razmerje neenakosti, najobičajnejše dolgotrajno razmerje pokrovitelj-stranka. *Koline* kot darilo v takšni okoliščini niso niti za darovalca niti za obdarjenca razumljene kot plačilo za opravljeno delo. So sredstvo za vzdrževanje njunega razmerja. Prejemniki te posebne vrste darila *kolin* običajno sami ne delajo *kolin* in zatorej niso v položaju, da bi se oddolžili na enak način. Ko sprejmejo *koline* kot darilo, postanejo s tem bolj dolžni, da to vrnejo drugače, navadno s poklicno uslugo, za katero so že plačani s stalnim zaslužkom ali honorarjem.

IV.

Z vidika v Halozah prevladujočega kmečkega prebivalstva produkcija in kroženje *kolin* zarisujeta družbeni svet znanih oseb. Vendar je relativna družbena razdalja med temi osebami učinkovito določena z dobro definirano haloško etiketo uporabe/menjave *kolin*. Kakor koli, ne glede na družbeno bližino, darilo in gostoljubje *kolin* prežemajo vsa družbena razmerja, katerih del so, z družabnostjo in občutkom dolžnosti; in to so inherentni ne-materialni vidiki tak imenovanega darilnega gospodarstva. Skozi njegovo produkcijo, to je z dogodkom *fureža*, *koline* posredujejo dramtizacijo ravnanijskih norm, ki dajejo vsebino in red opisanemu sistemu vzajemnosti v Halozah. Produkcija in menjava *kolin* se dopolnjujeta kot povsem različni sredstvi za izražanje družbenih razločkov in moralnih lastnosti; prva zaposli Haložane z definiranjem moralnega in družbenega reda, in druga je izraz njihove zvestobe temu redu. Kot neodtujljivi produkt dela in univerzalna sestavina lokalne materialne kulture *koline* tako omogočajo obema, posamezniku in gospodinjstvu/kmetiji, katere del je on/ona, da z njihovo uporabo doživljata trdno postavljenost — identiteto — v širšem družbenem in kulturnem svetu.

OPOMBE

- ¹ Zahvale: Rad bi se zahvalil Norveškemu raziskovalnemu svetu za znanost in humanistiko za podporo št. B.51 32–21(1974–5), ki je omogočila terensko delo v zahodnih Halozah v Sloveniji, iz katerega izvirajo dejstva v tej predstavitvi.
- ² *Slovar slovenskega knjižnega jezika – Druga knjiga I – Na.* 1975, Ljubljana: Državna založba Slovenije, s. 372
- ³ Prim. C. A. Gregory, 1982. *Gifts and Commodities*. Cambridge: Univ. Press
- ⁴ I. Morris, 1986. Gift and Commodity in Archaic Greece. *Man (N. S.)* 21, s. 7
- ⁵ Za izčrpnjšo razpravo o konceptu ekonomskih območij glej: F. Barth, 1967. *Economic spheres in Darfur*, v: R. Firth (izd.) *Themes in Economic Anthropology*. London: Tavistock; in P. Bohannon & G. Dalton, 1962. *Markets in Africa*. New York: Doubleday
- ⁶ Marcel Mauss, 1970. *The Gift – Forms and Functions of Exchange in Archaic Societies*. London: Routledge & Kegan Paul, s. 1
- ⁷ Tomislav Jelić, 1986. Pig husbandry, 1965–1984. *Yugoslav Survey XXVII*, s. 83
- ⁸ Andrej Simić, 1973. *The Peasant-Urbanities: A Study of Rural-Urban Mobility in Serbia*. New York: Seminar Press
- ⁹ Vilko Novak, 1970. Zivinoreja, v: P. Blaznik, B. Grafenauer in S. Vilfan (izd.) *Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev: Zgodovina agrarnih panog – I. zvezek: Agrarno gospodarstvo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, s. 380
- ¹⁰ Niko Kuret, 1970. *Praznično leto Slovencev – Starosvetne šege in navade od pomladi do zime – III / Jesen*. Celje: Mohorjeva družba, ss. 22–30
- ¹¹ Izjema te trditve je seveda evropsko domače muslimansko kmečko prebivalstvo, ki naseljuje različne dele tega ekološkega območja. Glej npr.: W. G. Lockwood, 1975. *European Moslems: Economy and Ethnicity in Western Bosnia*. New York: Academic Press
- ¹² Vilko Novak, *nav. delo*; G. L. Hodges, 1965. Excerpts from a report dated 1837. v: D. Warriner (izd.) *Contrasts in Emerging Societies*. Bloomington: Indiana Univ. Press, ss. 300–2
- ¹³ Eric Wolf, 1966: *Peasants*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, ss. 6–7
- ¹⁴ Niko Kuret, 1970. (Gl. op. 10) – IV / Zima, ss. 64–76
- ¹⁵ Robert Minnich, 1979. *The Homemade World of Zagaj*. Bergen: Dept. of Social Anthropology Occasional Paper No. 18, ss. 96–167; R. Minnich, 1984. Symboliczny wymiar technologii chlopskiej w zachodniej Haloze na przykladzie zwyczaju swiniobicia »fureż«. *Prace etnograficzne z.* 19, ss. 107–114
- ¹⁶ Med trgatvijo v Halozah so včasih povabljeni dodatni večerni gostje na praznični obed med stiskanjem grozdja.
- ¹⁷ Trditve je razvitejša v Minnich, 1979, *nav. delo*, ss. 136–143.
- ¹⁸ Marshall Sahlins, 1974. *Stone Age Economics*. London: Tavistock, ss. 185–196
- ¹⁹ Prav tam, s. 215
- ²⁰ Prav tam, s. 194
- ²¹ Najznačilnejši primeri takšnih najetih večšin so zidarstvo, mizarstvo in krovstvo.

Prevedli: Irena Zagajšek in Ingrid Slavec

Robert Minnich

THE GIFT OF KOLINE AND THE ARTICULATION OF IDENTITY IN SLOVENE PEASANT SOCIETY

The conceptual distinction made in the Slovene language between the production and circulation of commercial and domestic pork draws attention to the empirically identifiable co-existence of *gift* and *commodity* economies in contemporary Slovenia. This fundamental contrast provides the point of departure for an investigation of the production and circulation of *koline* (domestically slaughtered pork) as a series of discrete settings which facilitate the articulation of various aspects of a Slovene peasant identity. After considering the distribution and relative importance of the *koline* tradition in Yugoslavia and Slovenia, this paper contrasts the quality of social relations where *koline* is exchanged, that is, during and after the event in which it is produced. It is postulated that the production of *koline* in the western Haloze event of pigsticking (*furež*) has the quality of a rite of passage where the event's participants dramatize important local social roles and moral principles and thereby reconfirm central norms governing that regimen of reciprocity in which *koline* is otherwise exchanged during the course of the annual cycle. The use of the gift of *koline* in everyday transactions is also examined as a means for demarcating various degrees of social proximity and social rank manifest in Haloze society.